

Exam. Code : 103206

Subject Code : 1230

B.A./B.Sc. 6th Semester

MUSIC (Instrumental)

Time Allowed—3 Hours]

[Maximum Marks—50

Note :— Attempt any FIVE questions. All questions carry 10 marks each. Question No. 1 is compulsory.

1. (i) How many Matras are there in Dhamar Tala ?
- (ii) Upon which instrument Tala Jhumra mainly played ?
- (iii) Who compiled Sri Guru Granth Sahib Ji ?
- (iv) Who was the Guru of Pt. Nikhil Banerjee ?
- (v) Raag Malhar is associated with which season ?
- (vi) Write Aroh and Avroh of Raga Hameer.
- (vii) Who discovered the principle of deriving seventy two Thats out of one Saptak ?
- (viii) Which Swara is known as Adhavdarshak Swara in Indian Music ?
- (ix) What is the name of Granth written by Pt. Vayankat Mukhi ?
- (x) Define Jamjama.
2. Give full description of any two Ragas out of the following :
 - (a) Hameer
 - (b) Vrindavani Sarang
 - (c) Bilaskhani Todi.

3. Write in notation one Maseetkhani Gat along with three Toras in any Raga of your course.
4. Give full description of Tal Jhumra and write its Theka in Thah and Dugun Laykaries.
5. Write a brief life sketch of Pt. Nikhil Banerjee explaining his contribution towards Indian Music.
6. What is Sahayak Nad ? Explain the principle of getting various Sahayak Nads from Tanpura.
7. What is the relation of Ragas with Time and Season in Indian Music ? Write in detail.
8. Give a brief description of salient features of Gurmat Sangeet.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

1. (i) ਧਮਰ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ ਹਨ ?
- (ii) ਤਾਲ ਝੂਮਰਾ ਮੁਖਤੋਰ ਤੇ ਕਿਸ ਵਾਦ ਉਪਰ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (iii) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਸੰਕਲਿਤ ਕੀਤਾ ?
- (iv) ਪੰ. ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸੀ ?
- (v) ਰਾਗ ਮਲਹਾਰ ਕਿਸ ਸੀਜ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
- (vi) ਰਾਗ ਹਮੀਰ ਦਾ ਆਰੋਹ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਲਿਖੋ।
- (vii) ਇੱਕ ਸਪਤਕ ਤੋਂ 72 ਥਾਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੀ ?
- (viii) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਅਧਵਦਰਸ਼ਕ ਸੂਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸੂਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

- (ix) ਪੰਡਿਤ ਵਿਅੰਕਟਮੁਖੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?
- (x) ਜਮਜਮਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
2. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਵਰਣ ਦਿਉ :
- (ੳ) ਹਮੀਰ
(ਅ) ਵਿੰਦਾਵਨੀ ਸਾਰੰਗ
(ੲ) ਬਿਲਾਸਖਾਨੀ ਤੋੜੀ।
3. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤੋੜੇਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਲਿਖੋ।
4. ਤਾਲ ਝੁਮਰਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਥਾਹ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਠੇਕਾ ਲਿਖੋ।
5. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੰ. ਨਿਖਿਲ ਬੈਨਰਜੀ ਦਾ ਸੰਖਿਪਤ ਜੀਵਨ ਪਰਿਚੈ ਲਿਖੋ।
6. ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਕੀ ਹੈ ? ਤਾਨਪੁਰਾ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਹਾਇਕ ਨਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
7. ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ? ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੋ।
8. ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਖਿਪਤ ਵਿਵਰਣ ਦਿਉ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰत्यੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੇ 10 ਅੰਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰख्या 1 अनिवार्य है।

1. (i) धामर ताल में कितनी मात्राएं हैं ?
(ii) ताल झुमरा मुख्यतः किस वाद्य पर बजाया जाता है ?
(iii) श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी को किसने संकलित किया ?

- (iv) पं. निखिल बैनर्जी के गुरु कौन थे ?
- (v) राग मल्हार किस मौसम से जुड़ा हुआ है ?
- (vi) राग हमीर का आरोह तथा अवरोह लिखें।
- (vii) एक सप्तक से 72 थाट प्राप्त करने के सिद्धांत की खोज किसने की ?
- (viii) भारतीय संगीत में अध्वदर्शक स्वर के रूप में कौन सा स्वर जाना जाता है ?
- (ix) पंडित व्यंकटमुखी द्वारा लिखित ग्रंथ का नाम क्या है ?
- (x) जमजमा को परिभाषित करें।
2. निम्नलिखित में से किसी भी दो रागों का पूर्ण विवरण दें :
- (क) हमीर (Hameer)
- (ख) वृंदावनी सारंग
- (ग) बिलासखानी तोड़ी।
3. अपने पाठ्यक्रम के किसी भी राग में तीन तोड़ों के साथ एक मसीतखानी गत की नोटेशन लिखें।
4. ताल झुमरा का पूरा विवरण दें और धाह तथा दुगुन लयकारियों में इसका ठेका लिखें।
5. भारतीय संगीत के प्रति इनके योगदान की व्याख्या करते हुए पं. निखिल बैनर्जी का संक्षिप्त जीवन परिचय लिखें।
6. सहायक नाद क्या है ? तानपुरा से विभिन्न सहायक नाद प्राप्त करने के सिद्धांत की व्याख्या करें।
7. भारतीय संगीत में समय और मौसम के साथ रागों का क्या संबंध है ? विस्तार से लिखें।
8. गुरुमत संगीत की मुख्य विशेषताओं का एक संक्षिप्त विवरण दें।